

ПАРЛАМЕНТАРНА ДІЯЧАСА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАУ БССР.

№ 86 (1620) | Аўторак, 31 кастрычніка 1961 года | Цана 4 кап.

Няхай жыве і мацнее непарушнае яднанне партыі і народа—крыніца сілы і непераможнасці сацыялістычнага ладу, залог новых поспехаў у будаўніцтве камунізма!

[3 Запіска ЦК КПСС да 44-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.]

Заклучнае слова Першага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. ХРУШЧОВА

на XXII з'ездзе КПСС 27 кастрычніка 1961 года

Таварышы дэлегаты! Закончылася абмеркаванне Справаздачы Цэнтральнага Камітэта партыі і даклада аб Праграме Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, якое праходзіла на высокім палітычным узроўні. З гэтай трыбуны выступіла многа дэлегатаў з'езда. Што можна сказаць аб гэтых выступленнях? Думаю, вы згодзіцеся са мной, што кожнае з іх можна назваць як бы рапартам, справаздачай перад партыяй. Кожны, хто падмаўса на гэту трыбуну, гаварыў аб самым хваляючым, самым неаходным, што было зроблена і што трэба зрабіць. Гэтыя выступленні былі прасякнуты непакіснай перакананасцю ў перамоце камунізма. (Працяглыя апладысменты.)

Усе выступаўшыя аднадушна ўхвалілі як палітычную лінію і практычную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта, так і праект Праграмы нашай партыі — праграмы пабудовы камунізма. XXII з'езд з'яўляецца найбольш значнай дэманстрацыяй адзінства нашай ленынскай партыі, згуртаванасці вакол яе ўсяго савецкага народа. (Апладысменты.)

Усім зместам сваёй работы XXII з'езд пацвердзіў непакісную вернасць той лініі нашай партыі, якая была выпрацавана XX з'ездам. (Апладысменты.) Цяпер стала яшчэ больш відавочным, што XX з'езд, ліквідаваўшы ўсе напаставаныя перадавыя култы, адкрыў новую старонку ў гісторыі нашай партыі, зрабіў дабрачынны ўнёсак у развіццё нашай краіны, усю сусветнага камуністычнага і рабочага руху. (Апладысменты.)

У цэнтры ўвагі нашага з'езда знаходзіцца Праграма партыі — праграма пабудовы камуністычнага грамадства. Усе дэлегаты з'езда, якія выступалі з гэтай трыбуны, ухвалілі праект Праграмы Цэнтральнага Камітэта праект Праграмы, па-дзеловаму абмеркавалі канкрэтныя практычныя шляхі яе ажыццяўлення. Яны выказвалі цвёрдую ўпэўненасць у паспяховым ажыццяўленні новай праграмы, гатоўнасць савецкіх людзей прыкласці ўсе сілы да таго, каб трэцяя Праграма нашай партыі была выканана гэтак жа паспяхова, як першая і другая Праграмы. (Працяглыя апладысменты.)

Сіла і жыццёнасць нашай Праграмы — у самаадданай працы савецкіх людзей. Якую радасць і гордасць адчуваеш, калі слухаш прамоў такіх выдатных наватараў, як Валентына Гаганова, Аляксандр Кольчак, Марыя Ражнёва, Васіль Навун, Васіль Смірноў, Аляксандр Гіталаў і многіх іншых. Колькі ініцыятывы, вынаходлівасці, умения і настойлівасці ў працы праяўляюць перадавыя людзі, каб выканаць свой абавязак перад Радзімай, перад народам. Мільёны такіх наватараў і ёсць цвет і гордасць нашага савецкага грамадства. (Апладысменты.)

Цяпер вельмі важна, каб на кожным заводзе, на кожнай фабрыцы і будоўлі, у кожным калгасе і саўгасе паматанні ўсіх працаўнікоў былі накіраваны на выкананне і перавыкананне вытворчых планаў. Чым вышэйшая прадукцыйнасць, чым вышэйшая якасць, тым больш будзе створана каштоўнасцей; чым больш будзе каштоўнасцей, тым больш паскораным будзе крок савецкага народа да вялікай мэты — пабудовы камуністычнага грамадства. (Апладысменты.)

На з'ездзе выступалі прадстаўнікі ўсіх рэспублік, многіх краёў і абласцей краіны — партыйныя і савецкія работнікі, прадзвіжнікі прамысловасці і сельскай гаспадаркі — як вобразна кажуць, нашы выдатныя малады; выступалі вучоныя, дзеянцы літаратуры і мастацтва, прадстаўнікі нашых слаўных Узброеных Сіл.

Дэлегаты выказваліся па кароткіх пытанніх камуністычнага будаўніцтва. Яны гаварылі аб шляхах і сродах пабудовы матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма; аб надзённых пытаннях работы прамысловасці і дзейнага развіцця сельскай гаспадаркі; аб перспектывах лічба большага ўздыму навукі, культуры, адукацыі, мастацтва, літаратуры ў нашай краіне; аб задачах фарміравання чалавеча новага камуністычнага грамадства — усе гэтыя пытанні былі глыбока і ўсебакова разгледжаны на з'ездзе. Цяпер на XXII з'ездзе мы лічым больш выразна бачым, што пабудова камунізма стала прак-

тычнай задачай партыі, справай усяго савецкага народа. (Апладысменты.)

Выступленні дэлегатаў характарызуюць высокую прынцыповасць, дэмакратычнасць і непрыкметнасць да недахопаў. Таварышы правільна звярталі ўвагу на неаходнасць усмертнага развіцця прадукцыйных сіл савецкага грамадства, на палітычнае планаванне і арганізацыю вытворчасці, метадаў гаспадарання, правільнае выкарыстанне рэсурсаў у прамысловасці і сельскай гаспадарцы. Яны ўнеслі прараковы, сэнс якіх зводзіцца да таго, каб атрымаць максімальны эканамічны эфект пры мінімальным затраце працы.

У ходзе абмеркавання Справаздачы ЦК і праекта Праграмы былі пастаўлены важныя пытанні далейшага ўдасканалення кіравання народнай гаспадаркай. З'езд паказаў, што партыя аднадушна адбрае меры прымемствы, якія былі прадзелены Цэнтральным Камітэтам і ўрадам у гэтай галіне за апошнія гады. У прыватнасці, усёагульную падтрымку атрымала стварэнне эканамічных раёнаў і арганізацыя ва ўзбудненых эканамічных раёнах саветаў па каардынацыі і планаванню работы саўнаргасаў.

Аднадушна ўхвалены дэлегатаў з'езда знайшлі меры прымемствы, якія былі прадзелены за апошнія гады Цэнтральным Камітэтам партыі і ўрадам у галіне сельскай гаспадаркі. Мы чулі тут нямаля яркіх і змястоўных прамоў. Заслугоўваюцца ўспалкі падтрымкі прараковы, якія былі ўнесены на з'ездзе па розных пытанніх развіцця эканомікі, навукі і культуры, працы і быту савецкіх людзей. Цяжка нават пералічыць усе каштоўныя прараковы, якія былі ўнесены ў ходзе абмеркавання.

Правільна, напрыклад, падкрэсліваў таварыш Келдыш, што неаходна пачаць арганізацыю аб'яднаных навуковых устаноў у эканамічных раёнах і саюзных рэспубліках.

Таварыш Ражнёва ставіла пытанне аб ліквідацыі начных зменаў для жанчын. Гэта вялікая праблема. Для поўнага вырашэння яе, як вы самі разумееце, патрэбен час і неаходныя ўмовы. Цэнтральны Камітэт і ўрад разгледзяць гэту пытанне і зрабіць усе магчымае для таго, каб вырашыць гэту праблему. (Апладысменты.)

Таварыш Гіталаў правільна падкрэсліў неаходнасць сапраўды шырокага распаўсюджвання вопыту комплекснай механізацыі сельскагаспадарчых работ.

У ходзе абмеркавання на з'ездзе быў ўнесены і рад іншых важных праракоў. Ажыццяўленне гэтых праракоў будзе беспспрэчна садзейнічаць паспяховаму вырашэнню задач, якія ставіць перад намі Цэнтральны Камітэт, Савету Міністраў, мясцовым партыйным і савецкім органам трэба ўважліва вывучыць усе гэтыя прараковы і прыняць неаходныя меры.

Таварышы! На нашым з'ездзе прысутнічаюць дэлегаты амаль усіх камуністычных і рабочых партый свету. Выступленні нашых дарагіх гасцей з гэтай трыбуны, а таксама атрыманыя з'ездам прывітаннія пасланы брацкіх партый аднадушна выказвалі адзінства радую сусветнага камуністычнага руху і яшчэ раз пацвердзілі, што ў марксісцка-ленінскай партыі ўхвалены і падтрымліваюць ленынскаму палітыку нашай партыі. (Працяглыя апладысменты.)

Давольце ад імя з'езда, ад імя ўсёй нашай партыі і савецкага народа выказаць глыбокую і сардэчную ўдзячнасць камуністычным і рабочым партыям свету за высокую ацэнку дзейнасці Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і яе ролі ў міжнародным камуністычным і рабочым руху, за дзяржаўнае і пажаданні поспехаў у ажыццяўленні нашай новай Праграмы. (Бурныя апладысменты.)

Давольце запэўніць вас, нашы дарагія зарубешныя таварышы і браты, што Камуністычная партыя Савецкага Саюза будзе і ў далейшым высока несці вялікі сцяг марксісцка-ленінскага, а значыць большай энергія будаваць камунізм, дзе будзе панаваш Мир, Права, Свабода, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў. (Працяглыя апладысменты.)

ПАСТАНОВА

XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза па справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС

(ПРЫНЯТА АДНАГАЛОСНА 27 КАСТРЫЧНІКА 1961 ГОДА)

Заслухаўшы і абмеркаваўшы даклад таварыша М. С. Хрушчова — Справаздачу Цэнтральнага Камітэта КПСС — XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза пастанаўляе:

Цалкам і поўнасцю адобрыць палітычны курс і практычную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза ў галіне ўнутранай і знешняй палітыкі.

Адобрыць вывады і прараковы, выкладзеныя ў Справаздачы Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

ПАСТАНОВА

XXII з'езда КПСС па справаздачы Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС

(ПРЫНЯТА АДНАГАЛОСНА 27 КАСТРЫЧНІКА 1961 ГОДА)

Справаздачу Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС зацвердзіць.

На XXII з'ездзе КПСС

26 кастрычніка ў Маскве, у Крамлёўскім Палацы з'ездзе працягваў сваю работу чаргова XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

На ранішнім пасяджэнні з'езд вітала гарача сустраціў дэлегатаў і гасцей прадстаўнікі зарубешных камуністычных і рабочых партыяў.

З'езд працягваў абмеркаванне справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС, праекта Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і справаздачнага даклада Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС.

На вачэрнім пасяджэнні з'езд вітала гарача сустраціў дэлегатаў і гасцей прадстаўнікі зарубешных камуністычных і рабочых партыяў таварышы: Махамед Хармеш — сакратар ЦК Тувінскай камуністычнай партыі, Якуб Дамір — член Палітбюро ЦК Камуністычнай партыі Турцыі, было зычана прытанне Цэнтральнага Камітэта Паўднёваафрыканскай камуністычнай партыі. Выступілі кіраўнікі дэлегацый камуністычных партыяў Бірмы і Малайі, сакратар ЦК Камуністычнай партыі Балівіі Руф Селесес. На імя з'езда паступілі таксама прывітаннія пасланы ад Камуністычнай партыі Паўночнай Ірландыі, Нікарагуанскай сацыялістычнай партыі, Ірландскай рабочай лігі.

Затым з'езд працягваў абмеркаванне справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС, праекта Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і справаздачнага даклада Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС.

27 кастрычніка працягвалася абмеркаванне справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС, праекта Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза і справаздачнага даклада Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС. На пасяджэнні выступілі таварышы: В. А. Кучарына — прэзідэнт Акадэміі будаўніцтва і архітэктуры СССР, Б. П. Бешчаў — міністр шпяхоў зносін СССР, М. Т. Яфірмаў — першы сакратар Чалыянскага абкома КПСС, М. М. Грыбачоў — пісьменнік, галоўны рэдактар часопіса «Советский Союз», І. Т. Новікаў — міністр будаўніцтва электрастанцый СССР, Б. В. Ігансон — прэзідэнт Акадэміі мастацтваў СССР, А. Т. Твардоўскі — пісьменнік, галоўны рэдактар часопіса «Новый мир», М. А. Альшанскі — міністр сельскай гаспадаркі СССР, А. Е. Карняк — пісьменнік, намеснік старшыні Савецкага камітэта абароны міру.

З'езд прымае рашэнне аб спыненні спрэчак па дакладах таварыша М. С. Хрушчова — справаздачы Цэнтральнага Камітэта

КПСС і аб праекце Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, а таксама па справаздачнаму дакладу Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС.

На вачэрнім пасяджэнні з заключным словам выступіў гарача сустраціў дэлегатаў і гасцей таварыш М. С. Хрушчов.

Па справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС з'езд аднагалосна прыняў паставу, у якой цалкам і поўнасцю адобрыў палітычны курс і практычную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта КПСС у галіне ўнутранай і знешняй палітыкі. З'езд адобрыў вывады і прараковы, выкладзеныя ў справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС.

З'езд выбраў камісію па падрыхтоўцы праекта рэзалюцыі XXII з'езда партыі па справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС і разгледуў паправак і дапаўненні да праекта Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

З'езд аднагалосна зацвердзіў справаздачу Цэнтральнай Рэвізійнай Камісіі КПСС.

28 кастрычніка на ранішнім пасяджэнні з дакладам аб змене ў Статуте КПСС выступіў сакратар ЦК КПСС тав. Ф. П. Назлоў.

З'езд вітала гарача сустраціў дэлегатаў і гасцей прадстаўнікі зарубешных камуністычных і рабочых партыяў.

Затым з'езд пераходзіць да абмеркавання даклада аб змене ў Статуте КПСС.

На вачэрнім пасяджэнні з'езд працягваў абмеркаванне даклада аб змене ў Статуте КПСС. На пасяджэнні выступілі таварышы: В. С. Тоўцікаў — другі сакратар Ленінградскага абкома КПСС, Ф. І. Голікаў — начальнік Галоўнага палітычнага ўпраўлення Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флоту, С. К. Ток — першы сакратар Тувінскага абкома КПСС, О. П. Кольчына — другі сакратар Маскоўскага абкома КПСС, В. Е. Чарнышоў — першы сакратар Прыморскага крайкома КПСС, А. В. Басаў — першы сакратар Растоўскага абкома КПСС.

З'езд вітала гарача сустраціў дэлегатаў і гасцей прадстаўнікі зарубешных камуністычных і рабочых партыяў таварышы: Поль Вержэс — першы сакратар Рэюньёнскай камуністычнай партыі, Гудмундур Вігфусон — член Палітбюро ЦК Адзіннай сацыялістычнай партыі Ісландыі, Хосе Сакчас Вердэ — сакратар ЦК Камуністычнай партыі Сальвадора, Хуан Дукоудрай — сакратар ЦК Дамініканскай народна-сацыялістычнай партыі, Рубен Кастэльяс — сакратар ЦК Народнай партыі Панама.

Выступленні на нашым з'ездзе кіраўнікоў камуністычных і рабочых партыяў краін сацыялістычнага лагера паказалі, што брацкія партыі аднадушна стаяць на аснове Дэкларацыі 1957 года і Заявы 1960 года. Сацыялістычны лагер яшчэ раз прадманстраваў маналітнасць сваіх радю, рост і згуртаванне сіл сусветнага сацыялізма. (Апладысменты.)

Прысутствуюць на XXII з'ездзе дэлегаты ад васьмідзясці марксісцка-ленінскай партыі, іх выступленні тут адлюстравалі магутны ўздым міжнароднага камуністычнага і рабочага, а таксама нацыянальна-вызваленчага руху, непарушную вернасць камунізму ўсіх краін прынцыпам пралетарска-інтэрнацыяналізму, якія былі завешчаны нам Марксам, Энгельсам, Леніным. (Працяглыя апладысменты.)

Усе мы радуемся таму, што ва ўсіх канцах зямнога шара мужнеюць і загартоўваюцца сілы барацьбы за народнае ішчасце, за мір і сацыяльны прагрэс, за камунізм. (Апладысменты.)

Давольце, таварышы, ад імя нашага з'езда гарача падзякаваць прадзвіжнікам дэмакратычнага нацыянальнага партыяў незалежных афрыканскіх дзяржаў — Гвінеі, Рэспублікі Ганы, Рэспублікі Малайі. Гэтыя партыі не з'яўляюцца камуністычнымі, але мы рады, што яны прынялі нашу запрашэнне і прасілі на XXII з'езд свае дэлегаты. Прадстаўнікі гэтых партыяў знаходзіцца на нашым з'ездзе, бачачы і чуючы, чым заняты камуністы, якія яны ставяць перад сабой задачы.

Мы просім гэтых дэлегатаў, калі яны вернуцца да сябе на радзіму, перадаць сваім партыям і народам найлепшыя пажаданні ад нашага з'езда, ад савецкага народа. (Працяглыя апладысменты.) Усе савецкія людзі жадаюць незалежным дзяржавам Афрыкі, якія сталі збо становіцца на шлях самастойнага эканамічнага і палітычнага развіцця, вялікіх поспехаў і дабрабыту. (Апладысменты.)

Таварышы! У сваіх выступленнях на з'ездзе дэлегаты ўхвалілі знешнюю палітыку Савецкага ўрада. Абмеркаванне пытанніў, пастаўленых у Справаздачы Цэнтральнага Камітэта і ў дакладзе аб Праграме нашай партыі, ідзе і за межамі гэтай залы. Прычым, у абмеркаванні прымаюць удзел не толькі нашы сябры, але і праціўнікі. Яны таксама выказваюць сваю думку аб унутранай і знешняй палітыцы нашай партыі, разглядаючы яе са свайго класовага пункту гледжання.

Поспехі Савецкага Саюза, усіх сацыялістычных краін — вялікая прыцягальная сіла. Быццам усход сонца, яны асвятляюць іншым народам правільны шлях, які за найкарацейшага гістарычных тэрмінаў прывядзе іх да перамогі самага справядлівага грамадскага ладу.

Разумеючы гэта, імперыялісты хачелі б затрымаць наш імклівы рух уперад. Гэтым і тлумачыцца агрэсіўны характар палітыкі, якую прадвядзюць правяцкія колы Злучаных Штатаў Амерыкі, Англіі, Францыі, Заходняй Германіі і іншых імперыялістычных дзяржаў. Іх палітыка вызначаецца не інтарэсамі міру і спакою людзей, а інтарэсам нажывы манатэлістаў, інтарэсам захавання панавання імперыялістаў. У імя гэтага яны імкнуцца змаганні напружанасць у міжнародных адносінах, пераінтэраваць міраму ўзрэгуюванню паспешных міжнародных праблем.

Возьмем, напрыклад, пытанне аб ліквідацыі рэштак другой сусветнай вайны ў Еўропе. Далейшае зацвяненне яго вырашэння патрабуе сур'ёзных вынікаў для справы міру.

Савецкі Саюз ужо даўно прапанаваў заключыць германскіх мірных дагавор і нармалізаваць на гэтай аснове становішча ў Заходнім Берліне, ліквідаваць у ім акупацыйны рэжым. Савецкі Саюз хоча стварыць умовы для мірнага суіснавання ў цэнтры Еўропы.

Што можна быць больш справядліва, чым гэта задача? Хіба мы каму-небудзь пагражам або хочам што-небудзь адобраць у Захад? Не. З падпісаннем мірнага дагавора будучы нармалізаваць адносіны паміж дзяржавамі Еўропы, народы змогуць лепш развіваць добрасуседскія адносіны.

Але ў адказ на нашы міралюбівыя прапановы заходнія дзяржавы адкрыта пагражаюць нам узяцця за зброю. Цяпер заходнія дзяржавы пабляжылі «рэшткамучаючы», што Савецкі Саюз, бачычы, можа заключыць мірны дагавор з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, але не мае права адмовіцца ад абавязанстваў, узятых саюзнікамі — пераможцамі пры разгроме Гітлераўскай Германіі.

Аб якіх абавязанствах ідзе гутарка? Можа аб абавязанствах выкарання германскіх мілітарызм і рэваншызм, на што і накіраваны намаганні Савецкага ўрада і што абавязаліся праводзіць саюзнікі пасля заканчэння другой сусветнай вайны? Не, гутарка ідзе не аб тых абавязанствах, якія заходнія дзяржавы разам з намі ўзялі на сябе ў Ялце і Патсдаме і якія ім даўно прынесены ў ахвяру ваенным планам НАТО. Пагражаючы вайной, яны хочучы прымусяць нас на вачна захаваш акупацыйныя правы ЗША, Англіі і Францыі ў Заходнім Берліне.

Паўстае пытанне, навошта ім гэтыя правы цяпер, калі мінула ўжо звыш 16 год пасля заканчэння вайны? Заходнія дзяржавы паказваюць справу такім чынам, быццам гэтыя правы патрэбны ім «для забеспячэння свабоды» Заходняга Берліна. Але ні Савецкі Саюз, ні Германская Дэмакратычная Рэспубліка, ні іншыя сацыялістычныя краіны — ніхто не робіць замаху на свабоду Заходняга Берліна.

Заходнія дзяржавы гавораць аб «свабодзе», а разумеюць пад гэтым акупацыйны Заходняга Берліна. Яны хочучы мець там свае ўзброеныя сілы, утрымліваюць разведвальныя цэнтры, гэты значычы хочучы па-ранейшаму выкарыстоўваць Заходні Берлін для вядзення варожых падрыхтоўчых дзеянняў супраць Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, супраць Савецкага Саюза, супраць усіх сацыялістычных краін. У гэтым іх сапраўднае мэты і імяна дзея яны чалюцца за аджыццяўлення акупацыйных правы. І яны яшчэ хочучы, каб мы садзейнічалі гэтаму!

Яны хочучы, каб мы як рэгуляроўшчыкі забяспечвалі бесперабойнасць транспарціроўкі ў Заходні Берлін іх ваенных

грузаў, ішпёнаў, дыверсантаў для падрыхтоўчых дзеянняў супраць нас і нашых саюзнікаў.

За кога нас лічаць гэтыя паны? Няўжо яны сапраўды паверылі ў тое, што ім усё дазволена, што яны могуць прымусяць нас дзейнічаць насуперак нашым жыццёвым інтарэсам, насуперак інтарэсам усеагульнага міру і бласкені?

Пара, даўно пара ўразаць ім тую простую ісціну, што з Савецкім Саюзам, з усім сацыялістычным лагерам можна размаўляць сёння толькі з пазіцыі міру, але не з пазіцыі сілы. (Працяглыя апладысменты.) А розум і справядлівасць не з'явіліся, а на нашым баку.

Іякі разважаны чалавек не зразумее і не згодзіцца з тым, быццам у заходніх дзяржаў ёсць нейкае юрыдычнае або маральнае права напасці на нас у адказ на падпісанне германскага мірнага дагавора і спыненне акупацыйнага рэжыму ў Заходнім Берліне. Мільёны амерыканцаў, англічан, французцаў, усе народы рашуча прапінюць тых, хто адважыцца развязаць вайну ў адказ на заключэнне германскага мірнага дагавору! (Апладысменты.)

Палітыка заходніх дзяржаў у германскім пытанні вызначаецца не інтарэсамі міру, а перш за ўсё інтарэсамі мілітарысцкіх і рэваншэсцкіх сіл Заходняй Германіі. Галоўным дэманам, які вызначае готу палітыку, з'яўляецца канцлер Адэнаўэр.

Мілітарысцкія агрэсіўныя колы не ўтойваюць сваёй нянавісці да Савецкай дзяржавы, да нашай міралюбівай знешняй палітыкі. І гэта нас ніколі не здзіўляе. Нельга разлічваць, што імперыялістам калі-небудзь спадабаецца наш грамадскі лад. Яны б пацуюць яны ні мелі да сацыялізма, няхай яны адмовяцца ад надзеі калі-небудзь навізаць сацыялістычным краінам свае капіталістычныя парадкі. (Апладысменты.)

Мы можам яшчэ раз сказаць ім сёння: не губляйце розуму, панове, не спрабуйце выпрабавваць сілу і трынаццаць нашага ладу. (Працяглыя апладысменты.) Вядома, што ў мінулым ворагі не раз рабілі такія спробы, але ўсе ведаючы, чым гэтыя спробы канчаліся. (Апладысменты.)

Як ужо адзначаўся ў Справаздачы Цэнтральнага Камітэта, Савецкі ўрад лічыць, што калі заходнія дзяржавы працягваюць гатоўнасць да ўзрэгуювання германскай праблемы, то пытанне аб тэрмінах не будзе мець такога значэння. Мы не будзем тады настаіваць на падпісанні дагавора да 31 снежня. Мы не забавонныя людзі і лічым, што ішчаслівым будзе быць і 31 і 13 лічбы. (Ажыўленне ў зале. Апладысменты.)

Галоўнае не тая ці ішная дата, а дэлавое і сумленнае вырашэнне пытання. Мы хочам, каб заходнія дзяржавы прызналі неаходнасць паконачы з рэшткам другой сусветнай вайны дзея захавання міру на зямлі, у інтарэсах усіх краін, у інтарэсах усяго чалавецтва. (Апладысменты.)

Мы гатовы сустракацца з прадзвіжнікамі заходніх краін, абмяняцца з імі думкамі, каб падрыхтаваць плённыя перагаворы. Але гэта сапраўды рыхтавацца да перагавораў і імкнуча да дасягнення пагаднення, каб з круглым сталом з улікам усіх зацікаўленых краін знайсці ўзаемпрыемлівае вырашэнне пытанніў, звязаных з ліквідацыяй рэштак другой сусветнай вайны.

Аднак Савецкі Саюз не можа дапусціць, каб перагаворы вядлі дзея перагавораў, каб, напрыклад, гэтым прадзвіжнікі заходніх краін зацягвалі мірнае ўзрэгуюванне ў Еўропе. Калі хто-небудзь робіць на гэтым свае разлікі, няхай загады ведае — такім разлікам не судзіцца збыцца. Вось наша пазіцыя. На ёй мы стаялі і шведра стаям. (Працяглыя апладысменты.)

У апошні час буржуазная прапаганда многа шуміць у сувязі з тым, што Савецкі Саюз быў вымушаны аднавіць выправавані ядзернай зброі. Гэта шуміха набыла істарычны характар пасля таго, як на з'ездзе было заўважана аб малючым адбыцці выправавані ядзернай зброі магучасцю ў 50 мільянаў тон трацілу. Чуваюцца галасы, быццам бы гэтыя выправавані супраць прынцыпам маралі.

Дзўная логіка Калі Злучаных Штатаў Амерыкі першымі стварылі атамную бомбу, яны палі

Заключные слова М. С. Хрущова

(Продл. Пачатак на 1-й стар.)

Але калі прэзідэнт Злучаных Штатаў Амерыкі гаворыць аб неабходнасці даганяць Савецкі Саюз, то дзяржаўны сакратар ШІА пан Ракс усё яшчэ прадастае заклікаць да правядзення палітыкі «з пазіцыі сілы». Некалькі дзён назад ён заявіў: «Пан Хрушчов павінен ведаць, што мы (гэта значыць Злучаныя Штаты Амерыкі) моцныя». Ён даў аргументы, што заходнія дзяржавы маюць намер і ў далейшым размаўляць з намі «з пазіцыі сілы». Атрымаўшы гэта, што правая рука не ведае, што робіць лева.

Не, яна не ў тым напрамку працуе думка ў некаторых заходніх дзяржаў. Калі імяцца да таго, каб мір быў у такім захіпам або часовай перадышкай пачаў войнамі, то павінен быць створана таксама станаўшача, калі развіццё вайны было б назаўсёды выключана.

Савецкі Саюз даў і ад таго, каб выкаставаць іншым дзяржавам сваю волю. Нават дабіўшыся беспрычыннай перавагі ў сваёй ракетна-ядзернай зброі, мы працягвалі ўсё агульнае і поўнае разабранне, знішчэнне ядзернай зброі пад самым строгім міжнародным кантролем. Больш таго, Савецкі Саюз у аднабоковым парадку ажыццяўляў значнае скарачэнне сваіх Узброеных Сіл, ліквідаваў свае вайсковыя базы за рубяжом і правёў рад іншых мерапрыемстваў у гэтым напрамку.

Як вядома, ШІА, Англія і Францыя не толькі не ўзялі прыклад з Савецкага Саюза, але за апошні час яшчэ маей разгарнулі гонку збройнага, пачалі павялічваць свае арміі, праводзіць ваенныя маневры наблізу нашых граніч. Яны адкрыта пачалі паражжаць нам вайной з-за германскага мірнага дагавору.

Перад наўнасцю прамых пагроз і небяспечна ўзнікнення вайны Савецкі Саюз быў вымушаны прыняць неабходныя меры для ўмацавання сваёй абароназдольнасці, для абароны савецкага народа, народаў усёй вялікай садружнасці краін сацыялізма.

Мы былі пастаўлены перад неабходнасцю ўдасканальваць сваю тэрмідалюбую зброю і правесці выпрабаванні на новых узорах. Гэта рашэнне Савецкага ўрада, прынятае ў абстаноўцы сур'ёзнага абавязання міжнароднай напружанасці, сустрэла разуменне ва ўсіх, наму дарог мір, хто не хоча закрываць вочы на небяспечныя падкопы ворагаў міру. (Працягвае агляданне.)

Прымаючы гэта рашэнне, Савецкі ўрад, вядома, улічваў, што не ўсе адразу правільна зразумоць прычыны, якія вымуслі нас адзіцца выпрабаванні. Спраўды, дзяржаўныя і сумленныя людзі выказваюць заклапочанасць з прычыны вынікаў правядзення ядзерных выпробаванняў. Ад некаторых з іх я атрымаў пісьмы і тэлеграмы. У нас няма падстаў сумнявацца ў шчырасці гэтых людзей, якія бачаць, што ядзерныя выбухі могуць заразіць атмасферу.

Гэтым людзям мы гаворым: паважаныя сабры, паважаныя панове! Народы сацыялістычных краін больш за ўсё хачець б, каб неба нашай планеты было чыстым і ясным. Мы жывём і працуем для таго, каб стварыць светлую будучыню для народаў, ператварыць зямлю ў квітучы сад. У нас, як і ў вас, ёсць дзеці, унукі і нават праўнучкі. Мы клапацімся не толькі аб іх сённяшнім, але і заўтрашнім дні. Павінен сказаць, што нашы вучоныя робяць усё неабходнае, каб звесці да мінімуму шкодныя вынікі выпрабаванняў.

Але мы не можам не праводзіць гэтых выпрабаванняў, у той час калі Імперыялісты Злучаных Штатаў, Англія, Францыя, Заходняя Германія рыхтуюцца знішчыць не толькі сацыялістычныя дзяржавы, але і народы нашых краін. Яны ж паражжаюць не толькі заражэннем атмасферы, а хочучы пазбавіць жыцця мільёны людзей.

Перад наўнасцю рэальнай пагрозы нашай бяспецы савецкія людзі не маглі адмовіцца ад мер, якія ўмацоўваюць абаронную магутнасць Савецкага Саюза, усёй садружнасці сацыялістычных краін. Мы аналізавалі б іздольнасці, якія кіраўнікі, калі б не ўдасканальвалі ўсе сродкі абароны, неабходныя для бяспекі Савецкай дзяржавы. (Працягвае агляданне.)

Даводзіцца шчыра шкадаваць, што некаторыя сумленныя людзі за рубяжом пакуль яшчэ не змаглі разабрацца ў складанай міжнароднай абстаноўцы. Імперыялістычны прапаганда выкарыстоўвае гуманіяныя пачуцці гэтых людзей, каб праз іх пераказваць нам удасканальваць неабходныя сродкі абароны, каб аблегчыць сабе падрыхтоўку новай вайны супраць нас.

Умацоўваючы абарону Савецкага Саюза, мы дзейнічаем не толькі ў сваіх інтарэсах, але і ў інтарэсах усіх міралюбных народаў, усюг чалавецтва. Калі ворагі міру паражжаюць нам славы, ім павінен быць і будзе процістаяць сіла і прыбыток больш умушальна. (Бурныя апладысменты.) Калі хто не будзе гэтага яшчэ не разумее сёння, то ён зразумее гэта заўтра. (Апладысменты.)

Мы яшчэ раз звяртаем увагу кіруючых дзяржаў Злучаных Штатаў Амерыкі, Англія, Францыя, Заходняя Германія і іншых краін, што самае разумнае — гэта вынікнуць за борт палітыку «з пазіцыі сілы» і «халоднай вайны». (Апладысменты.) У міжнародных справах трэба праводзіць рэалістычную палітыку мірнага суіснавання. (Апладысменты.)

А гэта значыць, што трэба лічыцца з тым рэальным фактам, што на нашай планеце побач з капіталістычным светам існуе развіццё і з году ў год мацеецца краіны сусветнай сацыялістычнай сістэмы. Не бачыць гэтага, не лічыцца з гэтым у нашы дні было б проста смешна і недавольна.

Імперыялістам не падабаецца, што растуць і развіваюцца сацыялістычныя краіны. Яны хачець б абмежаваць нас, як дзяцей пачуваць, які нам лепш жыць на свеце. Імперыялісты жа лічаць Савецкую ўладу незаконна-народным дзіцем. І яны ніяк не могуць змярыцца з тым, што мы дзяржаў усё настолькі вырастаем, што не толькі вучымся, але можам могому і іншым навучыцца. Тут, як бачыць, таксама супярэчнасці паміж старым і новым. Мы, зразумела, не можам і не станем жыць так, як гэтага хочацца Імперыялістам. А яны недоволены, паражваюць нам, маўляў, вольна і шчасце будома. Але калі яны палеваюць на нас з дубчыкам, то мы іх — цалым вежамі! (Бурныя апладысменты.)

Калі гаворыць сур'ёзна, то для дзяржаў з рознымі ладам самым разумным было б мірна суіснаваць, наладжваць добрасуседскія адносіны. Сюды жа — гэта не тое, што жонка або муж, якія выбіраюць адна аднаго на згодзе абодвух. Суіснаванне не выбіраюць, яно не залежыць ад нашых жаданняў. Вось, напрыклад, наша краіна мае на поўдні такога суседа, які цалераніі Іран, правялі гэтага вядучы зусім не добрасуседскую палітыку. Калі б гэта залежала ад нас, напэўна, мы падабралі б сабе суседа больш прыемнага. Думаю, што правялі Ірана таксама лічыць б за лепшае мець іншага суседа. Але гісторыя складалася такім чынам, што нашы краіны апынуліся побач, па-суседству. І нічога не зробіш, прыходзіцца лічыцца з тым, які складалася рэальнае становішча. Нельга ўмяшчацца ў справы суседзяў і даваць ім умешвацца ў свае справы. (Апладысменты.)

Хачу кіруючым парадзінай выказацца па такому важнаму тэарэтычнаму і палітычным пытанню, які пытанне аб характарыстыцы сучаснага Імперыялізму і аб мірным суіснаванні дзяржаў з рознымі сацыяльнымі ладам. Сучасны Імперыялізм з'яўляецца сучаснасцю з рознымі ладам з'яўляецца дзяржаўнай прычынай сучаснасці. На ясным шары існуюць дзяржавы, якія складаліся з розных сацыяльных сістэм — сацыялістычнай і капіталістычнай. Пры ўсёй сіле сучаснай навуцы немагчыма разразіць яны шар на часткі, выдзеліць для кожнай з гэтых сістэм сваё поўнае месца, так сказаць, развесці іх. Так што суіснаванне дзяржаў з розным сацыяльным і палітычным ладам — гэта гістарычны факт.

Паміж дзяржавамі сацыялістычным і ладам, Уладзімірам Ільічам Леніным, добра вядома. Гэта лясніцае азначэнне імперыялізму ўскрывае рэакцыйны агрэсіўны характар імперыялізму, які апошні стадыі капіталізму. Імперыялізм непарузна звязан з войнамі, з барацьбой за падзел і перадаць свету, за заняволенне народаў, забяспечэнне іх мананалітычным капіталам. Ён адольны на любія авантуры.

Гэта адна сутнасць імперыялізму захоўвае ўсё сваю сілу і цяпер. Наша партыя не толькі не адмаўляе гэтай адназначна пацвярджае яе, зыходзіць з гэтай адназначна ў сваёй палітыцы, пры распрацоўцы стратэгіі і тактыкі рэвалюцыйнай барацьбы.

Нягледзячы на тое, абавязваючы ў тым, быццам мы спрашчаме аб змякчэнне адзіна міжнароднай абстаноўкі, калі падкрэслівалі неабходнасць мірнага суіснавання ў сучасных умовах. Нам гавораць, што хто робіць упор на мірным суіснаванні, нібыта працягла неўважліва неадпаведна сутнасці імперыялізму і нават упадае ў супярэчнасць з лясніцай адзінай імперыялізму.

Класічнае азначэнне імперыялізму, дадзенае Уладзімірам Ільічам Леніным, добра вядома. Гэта лясніцае азначэнне імперыялізму ўскрывае рэакцыйны агрэсіўны характар імперыялізму, які апошні стадыі капіталізму. Імперыялізм непарузна звязан з войнамі, з барацьбой за падзел і перадаць свету, за заняволенне народаў, забяспечэнне іх мананалітычным капіталам. Ён адольны на любія авантуры.

Гэта адна сутнасць імперыялізму захоўвае ўсё сваю сілу і цяпер. Наша партыя не толькі не адмаўляе гэтай адназначна пацвярджае яе, зыходзіць з гэтай адназначна ў сваёй палітыцы, пры распрацоўцы стратэгіі і тактыкі рэвалюцыйнай барацьбы.

Нягледзячы на тое, абавязваючы ў тым, быццам мы спрашчаме аб змякчэнне адзіна міжнароднай абстаноўкі, калі падкрэслівалі неабходнасць мірнага суіснавання ў сучасных умовах. Нам гавораць, што хто робіць упор на мірным суіснаванні, нібыта працягла неўважліва неадпаведна сутнасці імперыялізму і нават упадае ў супярэчнасць з лясніцай адзінай імперыялізму.

Класічнае азначэнне імперыялізму, дадзенае Уладзімірам Ільічам Леніным, добра вядома. Гэта лясніцае азначэнне імперыялізму ўскрывае рэакцыйны агрэсіўны характар імперыялізму, які апошні стадыі капіталізму. Імперыялізм непарузна звязан з войнамі, з барацьбой за падзел і перадаць свету, за заняволенне народаў, забяспечэнне іх мананалітычным капіталам. Ён адольны на любія авантуры.

Гэта адна сутнасць імперыялізму захоўвае ўсё сваю сілу і цяпер. Наша партыя не толькі не адмаўляе гэтай адназначна пацвярджае яе, зыходзіць з гэтай адназначна ў сваёй палітыцы, пры распрацоўцы стратэгіі і тактыкі рэвалюцыйнай барацьбы.

Нягледзячы на тое, абавязваючы ў тым, быццам мы спрашчаме аб змякчэнне адзіна міжнароднай абстаноўкі, калі падкрэслівалі неабходнасць мірнага суіснавання ў сучасных умовах. Нам гавораць, што хто робіць упор на мірным суіснаванні, нібыта працягла неўважліва неадпаведна сутнасці імперыялізму і нават упадае ў супярэчнасць з лясніцай адзінай імперыялізму.

Най барачбы, што перанаканіла паказана ў праекце нашай новай Праграмы. Разам з тым партыя, калі яна стаіць на аснове творчага марксізма-ленінізма, абавязана ўлічваць тую вялікую змену ў свеце, якія адбыліся з таго часу, як Ленін даваў апалі імперыялізму.

Мы перажываем перыяд, калі ёсць дзве сусветныя сістэмы, калі сусветная сістэма сацыялізма хутка развіваецца і ўжо недалёка той час, калі яна перавысць сусветную капіталістычную сістэму і ў сферы вытворчасці матэрыяльных дабраў. Што датычыць навуку і культуры, то па раду галін краіны сусветнай сацыялістычнай сістэмы ўжо значна перавысць краіны капіталізму. У цяперашні час сусветная сацыялістычная сістэма больш магутная за краіны імперыялізму і ў ваенных адносінах.

Пры такім становішчы нельга свяржанаць, што ў свеце за апошнія дзесяцігоддзі нічога не адбылося і нічога не змянілася. Так могуць рабіць толькі людзі, міма якіх праходзіць жыццё, якія не бачаць вялікіх пераменаў у судзісных сілах сусветнай араве.

Спраўды, сутнасць імперыялізму, яго агрэсіўны характар не змяніўся. Але магчымыя для яго цяпер ужо іншыя, чым у перыяд непадоўжнага яго панавання. Цяпер становішча такое, што імперыялізм не можа ўсім дыктаваць сваю волю і бесперашкодна праводзіць сваю атрыццёвую палітыку.

На шляху захіпнасці імяніцтва імперыялістаў да перадаць свету, да заняволення іншых народаў стаць неабходна змяніць сілы сусветнай сацыялістычнай сістэмы і перш за ўсё Савецкага Саюза. (Працягвае агляданне.) Гэтыя сілы абмежавваюць волю атакі імперыялістаў. За мір змагаюцца сотні мільёнаў людзей у міралюбных краінах, за мір выступаюць усё народы. У гэтым галоўнае. Гэта трэба разумець. (Апладысменты.)

Каб выказаць многа думак было б больш даходлівай, спалучы на такі прыклад. Тым — драбязная жывёліна, і ён застаецца такім, пакуль не здоле. Але вядома, што тыг і ніколі не нападае на слава. Чаму? Мясца ж слава, які вядуць, не менш смачнае, чым мясца якой-небудзь ішай жывёліны, і тыг, напэўна, не вядуць быў бы паласавата ім. Аднак ён баіцца напаць на слава, таму што слон мацеецца за тыг. Калі нейкі шалены тыг і нападае на слава, ён напэўна загіне, слон яго заточка. (Ажыццё ў зале. Апладысменты.)

У мінакарцінах з жыцця Афрыкі і Азіі вы, напэўна, бачылі, які каралі, прыны, радкі і іншыя імяніцы асобы паюць на тыграву са славоў. Яны гэты робяць таму, што ведаюць — такі спосаб палавання на тыгравы не небяспечны, і калі працягваць гэта параўнанне, то трэба сказаць, што Савецкі Саюз, краіны сацыялістычнага лагера цяпер дужэйшы для імперыялістаў, чым слон для тыгравы. (Ажыццё ў зале. Апладысменты.)

Прыкладна такое ж становішча і з імперыялізмам: цяпер імперыялісты вымушаны не столькі па сваёй разважлівасці, колькі, калі так можна сказаць, па істыннай самазахававанню лічыцца з тым, што яны не могуць бесперакараць ўсіх дзяржаў, грабчы, заняволяць. Магутныя сілы, якія стаць цяпер на шляху імперыялізму, прымушаюць імперыялістаў лічыцца з гэтымі сіламі. Імперыялісты разумеюць, што калі яны развіваюць сусветную вайну, то ў ёй неўважліва загіне неважлівы народ Імперыялістычнага ладу. (Працягвае агляданне.)

У наш час магутнасць сусветнай сістэмы сацыялізма ўрававаўся і ніколі. Яна абдольвае ўжо звыш трэці чалавецтва, і сілы яе хутка растуць, яна з'яўляецца вялікай апавай міру ва ўсім свеце. (Апладысменты.) Прычыны мірнага суіснавання паміж дзяржавамі розных сацыяльных сістэм набывае ў сучасных умовах жыццёвае значэнне.

Гэтага не разумеюць толькі безнадзейныя дагматыкі, якія, завушычы агучыныя формулы ад імперыялізма, упарта адварочваюцца ад жыцця. Імяна на такіх пазіцыях парасішаму застаецца шэрадамоў Молатаў. Ён і да гэтага падобны не разумеюць змен у сусветнай абстаноўцы, новых з'яў у жыцці, яны лятаюць у хвацце падзеяў, даўно ператварыліся ў тормаз, у баласт. (Апладысменты.)

Таварышы! У Справадзачу Цэнтральнага Камітэта, а таксама ў выступленнях дэлегатаў з'езда гаварылася аб памылковай пазіцыі кіраўніцтва Албанскай партыі працы, якое стала на шлях барацьбы супраць лініі XX з'езда нашай партыі, на шлях падрыхтоўкі асноў думкі з Савецкім Саюзам і іншымі сацыялістычнымі краінамі.

У наш час выступленні прадстаўніц брацкіх партый заўважлі, што яны падзяляюць нашу трывогу за стан спраў у Албанскай партыі працы і рашуча асуджаюць небяспечнасць дзеянняў кіраўніцтва, якія наносіць шкоду каронным інтарэсам албанскага народа, справе згуртаванасці ўсёй сацыялістычнай садружнасці. Выступленні дэлегатаў і прадстаўнікоў брацкіх партый перанаканіла пацвярджаюць, што Цэнтральны Камітэт нашай партыі зрабіў зусім правільна, калі прымае і адкрыта далажыць з'езду аб неарнальным стане савецка-албанскіх адносінах.

Мы абавязаны былі зрабіць гэта таму, што нашы шматразавае спробы нармалізаваць адносіны з Албанскай партыі працы, на жаль, не далі ніякіх вынікаў. Хачеў бы падкрэсліць, што Цэнтральны Камітэт нашай партыі правяў максімум шчырасці і зрабіў усё ад яго залежнае, каб наладзіць добрыя адносіны паміж нашымі партыямі.

Члены Праэдыума ЦК КПСС неадравава саправаваў сустрэцца з албанскімі кіраўнікамі, каб абмеркаваць уніфікацыю пытанні. Яшчэ ў жніўні мінулага года мы двойчы звярталіся да албанскіх кіраўнікоў з прапановай аб сустрэчы, але яны ўхіляліся ад яе. Гэтак жа ўпарта адмаўляліся яны ад перагавораў з намі і ў гэце Маскоўскай Наряды брацкіх партый у лістапада мінулага года.

Калі па намаганні ЦК КПСС такая сустрэча ўсё ж адбылася, Эвер Ходжа і Мехмет Шаху сарвалі яе і перайшлі да дзеянняў, якія нельга кваліфікаваць інакш, як правакацыйныя. Кіраўнікі Албанскай партыі працы дэманстравалі паніклі лістападаўскаму Наряду, паказваючы сваё нежаданне лічыцца з калектыўнай думкай брацкіх партый. На нашы наступныя прапановы сустрэцца, абмяжыцца думкамі, ліквідаваць рознагалосці яны зноў адказалі грубай адмовай і ўмацнілі кампанію нападкаў і паклёну супраць нашай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта.

Кіраўнікі Албанскай партыі працы не грэбуюць ніякімі сродкамі, каб утаіць ад свайго народа праўду аб тым, што робіцца нашай партыяй, нашым народам. Албанія — адзіная краіна сацыялістычнага лагера, дзе не апублікаван поўнацю праект Праграмы КПСС. Албанская прэса падарукавала толькі асобныя каментарыі праекта, нажаль, стварыла для албанскіх кіраўнікоў і прэсавай апацыі нашай партыі. Гэты факт гаворыць сам за сябе. Бо нават праўдзіны камунізм, і тыя не змаглі абмеся маўчаннем нашу Праграму.

Нам зразумела, чаму албанскія кіраўнікі ўтойваюць Праграму КПСС ад свайго партыі і народа. Яны, як агня, бяліцца праўду. Праграма партыі — гэта наша святая, гэта — пучыццёвая зорка ў будучыце камунізма.

Калі б яны не поўнацю апублікавалі, то працоўныя Албаніі ўбачылі б, дзе паклёп, а дзе праўда, убачылі б, што ёсць дзейнасць нашай партыі, яе планы адвапачаць кожным інтарэсам народаў, у тым ліку інтарэсам джудалюбага нам албанскага народа. (Працягвае агляданне.)

Наша вялікая партыя не раз падвэржлася жорсткім і брудным нападкам з боку прамых і скрытых ворагаў камунізма. Але трэба прама сказаць, што мы не памятаем выпадку, калі хто-небудзь з такой галаваружнай хуткасцю перайшоў ад выказавання і клятваў у вечнай дружбе да раз'юсанага антысавецкага паклёну, як гэта зрабілі албанскія кіраўнікі.

Вядуць, такім шляхам яны развілі падрыхтоўку глеба да таго, каб засудзіць праект Праграмы КПСС і імперыялістаў. Імперыялісты з'яўляюцца гонам запаліць трыццаць зброярытцаў тым, хто ўносіць раскол у рады камуністаў. Але зброярытцаў ніколі і нікому не прыносілі нічога, акрамя ганьбы. (Апладысменты.)

Зразумела, што Цэнтральны Камітэт нашай партыі не можа сказаць з'езду ўсёй праўды аб заганнай пазіцыі кіраўніцтва Албанскай партыі працы. Калі б мы не зрабілі гэтага, яны і далей паказалі б справу такім чынам, быццам Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза баіцца павадаць партыі аб рознагалоссях з кіраўніцтвам Албанскай партыі працы. Наша партыя, савецкі народ павінен ведаць, які паводзіць сябе албанскія кіраўнікі. І ніхай з'езд, які ўпаўнаважана гаварыць ад імя ўсёй партыі, вызначыць адносіны да гэтага пытанні, выкажа сваю атрыццёвую думку.

На нашым з'езды была падкрэслена галоўнасць нармалізаваць адносіны з Албанскай партыі працы на прыняццёвай марксізма-ленініскай аснове. Ён адказаў на гэта албанскія кіраўнікі? Яны грывалі крывілавай заявай, у якой павінаюць граваць нашу партыю, яе Цэнтральны Камітэт.

Кіраўнікі дэлегатаў Камуністычнай партыі Кітая таварышы Чжоу Эн-лай у сваім выступленні выказаў неспакой з прычынаў адкрытай пастаюкні на нашым з'езды пытанні аб албанска-савецкіх адносінах. Наколькі мы разумеем, галоўным у яго заяве была трывога, што цяперашні стан нашых адносінаў з Албанскай партыі працы можа зрабіць уплыў на згуртаванасць сацыялістычнага лагера.

Мы падзяляем неспакой нашых кітайскіх саброду, цым іх клопаты аб умацаванні адзінасця. Калі кітайскія таварышы жадаюць прыкласці свае намаганні для нармалізацыі адносінаў Албанскай партыі працы з брацкімі партыямі, то наўрад ці хто-небудзь можа садейнічаць вырашэнню гэтай задачы. Калі мы, камуністы Кітая, гэта сапраўды ведаем, то на карысць Албанскай партыі працы адвапачаць б інтарэсам усёй садружнасці сацыялістычных краін. (Працягвае агляданне.)

Правільна, вядома, што камуністы павіны наладжваць свае міжпартыйныя адносіны так, каб не даваць ворагу ніякага пралаву. Але гэтым патрабаваннем, на жаль, груба парабавалі албанскія кіраўнікі. Яны ўжо даўно адкрыта атакуюць лінію XX з'езда, даючы буржуазнай прэсе дажытаць для разнастайных спекуляцый. Не то ішы, як албанскія кіраўнікі на ўсёх сфармаваннях трыбаў аб сваёй асобай пазіцыі, аб сваёй асобай поглядах, якія адраджаюцца ад поглядаў нашай партыі і іншых брацкіх партый. Гэта наглядна правялася на IV з'езды Албанскай партыі працы і аслабіла ў апошні час.

Чаму албанскія кіраўнікі разгарнулі барацьбу супраць лініі XX з'езда нашай партыі? Што яны бачаць у іх рашучым? У першую чаргу, албанскія кіраўнікі не па душы рашуча асуджаюць культуру асобы Сталіна і яго шкодныя вынікі. Ён не падабаецца, што мы рашуча асудзілі самавольства, злоўжыванне ўладай, ад якіх пацярпела многа неважлівых людзей і сродкі іх вядомых прадстаўніц старой гардыі, якія разам з Леніным стваралі першую ў свеце пралетарскую дзяржаву. Албанскія кіраўнікі не могуць без раздурнення і злёсці гаварыць аб тым, што ў нас назаўсёды пакончана з такім становішчам, калі адзін чалавек па сваёму самавольству вырашаў важнейшыя пытанні жыцця нашай партыі і краіны. (Працягвае агляданне.)

Сталіна ўжо няма ў жыццё, але мы лічылі патрэбным развіваць ганебныя метады кіраўніцтва, якія працягвалі ў абстаноўцы культуры яго асобы. Наша партыя робіць гэта для таго, каб такіх з'яў ніколі больш не паўтарылася.

Леніна курс XX з'езда КПСС, падтрыманым брацкімі партыямі, з'яўляўся б, павінен быў атрымаць падтрымку і з боку кіраўніцтва Албанскай партыі працы, таму што культура асобы Сталіна была з марксізма-ленінізмам. На гэтай справе албанскія кіраўнікі ўзялі на шчыт культ асобы Сталіна, разгарнулі жорсткую барацьбу супраць лініі XX з'езда КПСС, імянічы звесці сацыялістычныя краіны з гэтага правільнага курсу. Гэта, зразумела, не выпадкова, усё гэта ўзгаінае, што было ў нас у перыяд культуры асобы, усё гэта ў горшым выглядзе працягваецца ў Албанскай партыі працы. Цяпер ужо ні для каго не сакрэт, што албанскія кіраўнікі трымаюцца ва ўладзе, уживаючы насьліе і самавольства.

У Албанскай партыі працы ўжо доўгі час існуе неарнальная, заганная абстаноўка, у якой кожны непадабны кіраўніцтва чалавек можа падвэржцца жорсткім перасудам.

Дзе цяпер тры албанскія камуністы, якія стваралі партыю, змагаліся супраць італьянскіх і нямецка-фашысцкіх захопнікаў? Амаць усё яны сталі ахвярамі крывавага злачынства Мехмета Шаху і Эвера Ходжа.

ЦК КПСС атрымаў адно пісьмо ад албанскіх камуністаў, якія звярталіся да нас з просьбай утрымаць албанскіх кіраўнікоў ад распаўсюду над нашымі сынамі і дачкамі Албанскай партыі працы. Дэлегаты з'езда могуць самі склаці ўдзяленні ад албанскіх камуністаў, знаёмых з нашымі сынамі і дачкамі з некаторымі з гэтых пісьмаў.

Албанскія кіраўнікі паражваюць нас у тым, быццам мы ўмешваемся ва ўнутраныя справы Албанскай партыі працы. Хачеў бы сказаць, у чым выявілася гэта так званнае ўмяшанне? Нейкалі год назад ЦК КПСС звяртаўся да албанскіх кіраўнікоў з хадаіцтвам адносна лёсу былога члена Палітбюро ЦК Албанскай партыі працы Лыры Гега, якая разам са сваім мужам была прыгаворана да пакарэння смерцю. Гэта жанчына на працягу раду год уваходзіла ў склад кіруючых органаў Албанскай партыі працы, прымае ўдзел у вызваленчай барацьбе албанскага народа. Звяртаючыся тады да албанскіх кіраўнікоў, мы зыходзілі з марнаватой гуманнага парадку, з імянічы не дапусціць растраву жанчыны, ды да таго ж яшчэ цяжарная. Мы лічылі і лічым, што як брацкая партыя мы мелі права сказаць сваю думку па гэтым пытанні. Бо нават у самым жарным часе разгалу рэакцыйна сатрапія, якія мучылі рэвалюцыянераў, не адважыліся паразі смерцю цяжарных жанчын. А тут, у сацыялістычнай краіне, вынік смерці прыгавор паркаралі смерцю жанчыны, якая рыхтавалася стаць маці прадзіна і імянічы не апраўдана жорсткасцю. (Рух у зале. Воклічы: «Ганьба Ганьба!»)

Цяпер у Албаніі падвэржана перасудам сумленных людзей толькі за тое, што яны адважыліся выступаць у абарону савецка-албанскай дружбы, аб якой так вышні і кляцця любячы гаварыць албанскія кіраўнікі.

Таварышы Лыры Белішова і Коча Ташко, вядомыя дзеячы Албанскай партыі працы, былі не толькі выключаны з саставу ЦК Албанскай партыі працы, але іх цяпер адкрыта называюць ворагамі партыі і народа. І ўсё гэта толькі таму, што Лыры Белішова і Коча Ташко мелі мужнасць сумленна і адкрыта выказаць сваю нягодую з палітыкі албанскіх кіраўнікоў, выступілі за згуртаванасць Албаніі з Савецкім Саюзам і іншымі сацыялістычнымі краінамі.

Той, хто сёння выступае за дружбу з Савецкім Саюзам, з КПСС, разглядаецца албанскімі кіраўнікамі як вораг.

Хоча ўсё гэта сумясціць з клятвамі і запэўненнямі Шаху і Х

Заключынае слова М. С. Хрушчова

(Заканчэне. Пачатак на 1-й і 2-й стар.)

гав. Якіра Сталіну, зачытаў рэзалюцыю на гэтым пісьме. Трэба сказаць, што Якір у свой час карыстаўся вялікай павагай у Сталіна.

Можна дадаць, што ў момант расстрэлу Якір крыкнуў: «Няхай жыве партыя, няхай жыве Сталін!»

Ён настолькі верыў партыі, верыў Сталіну, што не дапускаў і думкі, што беззаконнасьць робіцца сьвятою. Ён лічыў, што нейкія ворагі абрабавалі ў органы НКВС.

Калі Сталіну казалі, як паводзіць сябе перад смерцю Якір, Сталін вылаўся па адразу Якіра.

Успоміні Сяро Арджанікідзе. Мне давалася ўдзельнічаць у пахаванні Арджанікідзе. Я верыў сказанаму тады, што ён раптоўна памёр, бо мы ведалі, што ў яго было хворася сэрца. Значна пазней, пасля вайны ўжо, я зусім выпадкова даведаўся, што ён скончыў жыццё самагубствам. Брат Сяро быў арыштаваны і расстрэляны. Таварыш Арджанікідзе бацьку, што ён не можа далей працаваць са Сталіным, хоць раней быў адным з бліжэйшых яго сяброў, і Арджанікідзе займаў высокую пасаду ў партыі. Яго ведаў і паводзіць, але абстаноўка склалася так, што Арджанікідзе не мог ужо далей нармальна працаваць і, каб не сутыкнуцца са Сталіным, не падзяляў адказнасці за яго злоўжыванні ўладай, вырашыў скончыць жыццё самагубствам.

Трагічным аказаўся і лёс менавіта таго шырокага кругоў нашай партыі Алёшы Сьвінідзе, брата першай жонкі Сталіна. Гэта быў стары бальшавік, але Берыя шліхам умяшчэння махінацыі прадставіў справу так, быццам Сьвінідзе падстаўляе да Сталіна нямецкай разведкі, хоць той быў бліжэйшым сябрам Сталіна. І Сьвінідзе быў расстрэляны. Перад расстрэлам Сьвінідзе яму былі перададзены словы Сталіна, што калі ён папрасіць прабацьчыню, то яму дадуць, каб чым я павінен працаваць? Я ж ніякага злычэства не зрабіў. Яму расстрэлялі. Пасля смерці Сьвінідзе Сталін сказаў: глядзі, які годзі, памёр, але не папрасіў прабацьчыню. А ён не падымаў, што Сьвінідзе перш за ўсё быў сумленным чалавекам.

Так чытаю многія і ў чым не відавочна людзі. Вось што значыць культ асобы. Вось чаму мы не можам правільна хоць бы малейшую дэмакратыю да злоўжываньняў уладай.

Таварышы! У прэзідыўм з'езда наступілі пісьмы старых бальшавікоў, у якіх яны пішучы, што ў перыяд культуры асобы явіліся загінулыя выдатныя дзеячы партыі і дзяржавы, такіх верных лідэраў, які таварышы Чубар, Касіер, Рудукат, Польшчы, Эйхе, Вазнясенскі, Кузнецов і іншыя.

Таварышы прапаўняюць увечыняць памяць вядомых дзеячоў партыі і дзяржавы, якія сталі ахвярамі неабгрунтаваных рэпрэсій у перыяд культу асобы.

Мы лічым гэту прапанову правільнай. (Бурныя, працяглыя апладысменты). Мэтазгодна было б даручыць Цэнтральнаму Камітэту, які будзе выбараны XXII з'ездам, вырашыць гэту пытанне. Магчыма трэба ўвесці помнік у Маскве, каб увечыняць памяць таварышаў, стаўшых ахвярамі самавольства. (Апладысменты).

Партыя ва ўмовах культуры асобы была пазбаўлена нармальнага жыцця. Людзі, якія ўзурпавалі ўладу, становяцца неадправадзенымі партыі, яны выходзяць з-пад яе кантролю. У гэтым галоўнае небяспека культуры асобы.

Трэба, каб у партыі заўсёды было такое становішча, пры якім лідэры партыі падправадзаны партыі, не органы, каб партыя магла замяніць лідэраў, калі яны пачынаюць гэта неабходным. (Апладысменты).

Цяпер, пасля XX з'езда ў партыі адноўлены лідэрска-прынцып партыйнага жыцця і калектыўнага кіравання. У новай Праграме і ў Статуте партыі замацаваны палажэнні, якія аднаўляюць лідэрска-прынцып партыйнага жыцця і выключваюць магчымасць рэпрэсій у культуры асобы.

XX з'езд нашай партыі асудзіў культ асобы, аднавіў справядлівасць і запатрабаваў ліквідацыю дапушчанага скажэння.

Цэнтральны Камітэт партыі прыняў рашучыя меры, каб не дапусціць вяртання да самавольства і беззаконнасці. Антыпартыйная група Малацова, Кагановіча, Маланюкова і іншых умяшчэння прадставіў прэзідыўму гэтых мер.

Францыянеры зрабілі спробу захапіць кіраванне, зварнуць партыю з лідэрскага шляху. Яны рыхтавалі расправу над тымі, хто адставаў курс, наменаны XX з'ездам. Калі антыпартыйная група была разгромлена, то не ўдзельнічалі думалі, што з ім зробіць так, як яны абыходзіліся з людзьмі ў часы культуры асобы і яны хацелі расправіцца з тымі, хто выступаў за аднаўленне лідэрска-прынцыпа партыйнага жыцця.

Характэрная размова была ў мяне з Кагановічам. Гэта было на другі дзень пасля заканчэння работы чэрнскага пленума ЦК, які выгнаў антыпартыйную групу з Цэнтральнага Камітэта. Кагановіч пазваніў мне па тэлефоне і сказаў: — Таварыш Хрушчов, я цібе ведаю многа год. Прашу не дапусціць таго, каб са мной зрабілі так, як расправіліся з людзьмі пры Сталіне.

А Кагановіч ведаў, як тады расправіліся, таму што ён сам быў удзельнікам гэтых распраў.

Я яму адказаў:

— Таварыш Кагановіч! Твае словы лічыць раз пацвярджэннем, якімі метады ў мяне мелі намер дзейнічаць для дасягнення сваіх гніючых мэт. Вы хацелі вярнуць краіну да парадка, які існаваў пры культуры асобы, вы хацелі ўчыніць расправу над людзьмі. Вы і іншыя мерцаеце на сваю мерку. Але мы памыляемся. Мы цвёрда заховаем і будзем прытрымлівацца лідэрска-прынцыпа. Вы атрымаеце работу, — сказаў я Кагановічу, — зможце спакойна працаваць і жыць, калі будзеце сумленна працаваць, як працуюць усе савецкія людзі.

Вось якая размова была ў мяне з Кагановічам. Гэта размова паказвае, што калі францыянеры праваліліся, то думалі, што з ім зробіць так, як яны хацелі зрабіць з надрамі партыі, калі б ім удалося ажыццявіць свае канарыя задумкі. Але мы, камуністы-леніністы, не можам станавацца на шлях злоўжывання ўладай. Мы цвёрда стам на партыйных, лідэрска-прынцыпах, верым у сілу і адважнасць нашай партыі, у агуртаванасць народа вакол партыі. (Бурныя апладысменты).

Многія дэлегаты ў сваіх выступленнях з абурэннем гаварылі аб удзельніках антыпартыйнай групы, прыводзілі факты іх злычэсных дзеянняў. Гэта абурэнне зразумела і апраўдана.

Хаду асобна сказаць пра таварыша Варашылава. Ён падходзіў да мяне, гаварыў аб сваіх перажываннях. Вядома, зразумелы яго стан. Але мы — палітычныя дзеячы — не

можам кіраваць толькі аднымі паўчэньмі. Паўчэньні бываюць розныя, яны могуць быць падмайлівымі. Тут, на з'ездзе, Варашылаў сляхае крытыку ў свой адрас і хоцьці, як бацькі. Але трэба было бачыць яго ў той час, калі антыпартыйная група ўзяла руку супраць партыі. Тады Варашылаў прагледзіў актывізму, выступаў, як кажучы, пры ўсіх сваіх рэалізацыях у дасягненні, ледзь не на кані.

Антыпартыйная група выкрасцівала таварыша Варашылава ў сваёй барацьбе супраць Цэнтральнага Камітэта. Не выпадкова францыянеры вылучылі яго для сустрэчы з членамі ЦК, якія дабіваліся склікання Пленума Цэнтральнага Камітэта. Антыпартыйная група разлічвала, што Варашылаў сваім аўтарытэтам зможа зрабіць уплыў на членаў Цэнтральнага Камітэта, хачце іх рашучасць у барацьбе супраць антыпартыйнай групы. Для сустрэчы з членамі ЦК у Даламю Варашылаў антыпартыйная група вылучыла таксама Будганіна. Але Будганіна не карыстаўся такім аўтарытэтам, як Варашылаў. Вялікую надзею яны ўкладвалі на Варашылава, каб на аднаго са старэйшых дзеячоў партыі. Але і гэта не дапамагло францыянерам.

Паўстае пытанне — як групы таварыш Варашылаў у гэту групу? Некаторым таварышам вядома непрыязнасць асабіста адносна пажым Варашылава і Малацова, Варашылавым і Кагановічам, пажым Маланюковым і Варашылавым.

І вось, нягледзячы на такія Заемаадносныя, яны ўсё ж аб'ядналіся. Чаму, на мой аснове? Таму, што пасля XX з'езда яны баяліся далейшага выкрыцця іх незаконных дзеянняў у перыяд культуры асобы, баяліся, што ім прывядзена адказваць перад партыяй. Бо вядома, што ўсе злоўжыванні праводзіліся тады не толькі пры іх падтрымцы, але і пры іх актывным удзеле. Больш адказнасці, імкненне адрадыць парадкі, якія існавалі ў перыяд культуры асобы, — вось што аб'ядноўвала ўдзельнікаў антыпартыйнай групы, нягледзячы на асабістую непрыязнасць паміж імі.

Таварыш Варашылаў зрабіў падзякі памылкі. Але я, таварышы, лічу, што да яго трэба падзяці іншым, чым да іншых актывных удзельнікаў антыпартыйнай групы, напрыклад, да Малацова, Кагановіча, Маланюкова. Трэба сказаць, што ў працэсе вострай барацьбы з францыянерамі ў пачатку работы чэрнскага пленума ЦК, калі таварыш Варашылаў убацьчы маніфэст членаў Цэнтральнага Камітэта ў барацьбе супраць антыпартыйнай групы, тады, вядома, сьведчылі яму надзею, што ён зарываўся, Варашылаў зразумее, што ён пайшоў з тымі, хто выступаў супраць партыі, і ён асудзіў гэтую антыпартыйную групу, прызнаў свае памылкі. Тым самым ён у нейкай ступені дамог Цэнтральнаму Камітэту. Нельга, таварышы, неадзначаць такога кроку з яго боку, таму што ў той час гэта было падтрымкай партыі.

Між Клімента Яфірэвіча Варашылава шырока вядома ў народзе. Таму ўдзел яго ў антыпартыйнай групе разам з Малацовым, Кагановічам, Маланюковым і іншымі як бы ўмяшчэння гэту групу, рабіў нейкае ўжаранне на людзей, не дасядачы іх паліцыі. Вышыдушы з гэтай групы, таварыш Варашылаў дамог Цэнтральнаму Камітэту ў яго барацьбе супраць францыянераў. Давайце і мы за гэту добрую справу адкажам тым жа і аблегчым яго становішча. (Працяглыя апладысменты).

Таварыш Варашылава востра крытыкавалі, гэта крытыка была праймай таго, што ён зрабіў вялікай памылкі, і камуністы не могуць забываць іх. Але я лічу, што мы павіны падзяці та таварыша Варашылава ўважліва, працягнуць вялікадушнасць. Я веру, што ён шчыра судзіць свае ўчыны і раскаяваецца ў іх. (Апладысменты).

Клімент Яфірэвіч Варашылаў пражыў шмат гадоў, многа добрага зрабіў для нашай партыі і народа. Хацучы сказаць, што калі Цэнтральны Камітэт разлічваў просьбу таварыша Варашылава аб вызваленні яго ад абавязкаў Старшыні Прэзідыўма Вярхоўнага Савета на стану здароўя, члены ЦК, нягледзячы на дапушчаныя ім памылкі, цвёрда адмаўляліся аб ім. Адначасова яго заслугі перад партыяй і дзяржавай, Прэзідыўму Вярхоўнага Савета ў маі 1960 года прысвоіў Кліменту Яфірэвічу Варашылаву званне Героя Сацыялістычнай Працы. (Апладысменты).

Думаю, што Клімент Яфірэвіч будзе разам з намі актывна ўдзельнічаць за справу нашай партыі. (Бурныя апладысменты).

Таварышы! XXII з'езд з усёй сілай пацвярдзіў, што курс XX з'езда партыі, курс на аднаўленне і далейшае развіццё лідэрска-прынцыпа партыйнага і дзяржаўнага жыцця, на павышэнне кіруючай ролі партыі, творчай актывнасці народных мас, з'яўляецца адзіна правільным курсам. XXII з'езд замацоўвае гэты дабравольны курс. У Праграме і Статуте партыі, у рашэннях з'езда намачана новыя гарантыі супраць рэпрэсій у культуры асобы. Яшчэ вышэй узнятае роля партыі, як вялікай натхняючай і арганізуючай сілы ў будаўніцтве камунізму.

Некалькі слоў хацелася б сказаць і па такому пытанню. У многіх выступленнях на з'ездзе, ды народна і ў нашым друку, гаворачы аб дзейнасці Цэнтральнага Камітэта нашай партыі, нейкі асобны наіск робяць на май аб'ект, падкрэслваюць маю ролю ў правядзенні важнейшых мерапрыемстваў партыі і ўрада.

Мне зразумелы тыя добрыя наўчэнні, якімі кіруюцца гэтыя таварышы. Дазвольце, аднак, з усёй сілай падкрэсліць, што усё, што гаворыцца ў мой адрас, павіна быць аднесена ў адрас Цэнтральнага Камітэта нашай лідэрскай партыі, у адрас Прэзідыўма ЦК. (Бурныя, працяглыя апладысменты). Ні адно буйное мерапрыемства, ні адно адказнае выступленне не праводзіліся ў нас на чыім-небудзь асабістым ўказанні, а з'яўляюцца вынікам калектыўнага абмеркавання, калектыўнага рашэння. (Бурныя апладысменты). Вось і гэта заключнае слова таксама разгледзіма і зацверджана кіруючым кіраваннем, у калегіяльным вырашэнні ўсіх прынцыповых пытанняў наша вялікая сіла, таварышы.

Яна б здольнасці ні меў той ці іншы дзеяч, колькі б сіл ён ні ўкладаў у справу, нельга дабіцца спраўданага, трымаць паліцыю без падтрымкі калектыву, без самага актывнага ўдзелу ў правядзенні намечаных мерапрыемстваў усёй партыі, шырокіх народных мас. Гэта ўсім нам неабходна добра разумець і настаяна памятаць. (Апладысменты).

Камуністычны кіраўнік моцна дзейнасны мас, на чале якіх яны стаяць. Калі яны правільна разумеюць і выражаюць інтарэсы партыі, інтарэсы народа, калі яны, не ігнадуць сілу, энергію і самаго жыцця, змагаюцца за гэтыя інтарэсы, калі яны і ў вялікім і ў малым неаддзяляюць ад партыі, як партыя неаддзяляльная ад народа, — такіх кіраўнікоў заўсёды

падтрымаюць партыя, народ і справа, за якую змагаецца такі кіраўнік, абавязкова пераможна. (Працяглыя апладысменты).

Вядома, трэба мець яшчэ, неабходна для барацьбы за справу партыі, за жыццёвы інтарэсы народа. Бо нашы ідэі нашы праўднікі, нашы ворагі перш за ўсё сконцэнтруюць сваю агонь супраць наш кіраўнікоў, якія, агуртаваючы вакол кіруючых органаў актыву, а праз гэты актыву — увеся на народ, выдучы справу на адзіна правільным лідэрска-прынцыпам.

Тут, на з'ездзе, многа гаварылася, напрыклад, аб тым, якую шліхамую энергію развілі антыпартыйныя францыянеры Малацова, Кагановіча, Маланюка і іншыя супраць лідэрска-прынцыпа Цэнтральнага Камітэта партыі і супраць мяне асабіста. Выступаючы супраць курсу партыі і супраць мяне асабіста, раскольнікі сконцэнтравалі галоўны агонь супраць непажаданага ім Хрушчова. Чаму супраць Хрушчова? Ды таму, што Хрушчов воліў партыі быць вылучаны на пасадку Першага сакратара Цэнтральнага Камітэта. Францыянеры жорстка праціраліся. Партыя разграміла іх і ідэіна і арганізацыйна. (Бурныя апладысменты).

Цэнтральны Камітэт нашай партыі правіў выключна высокую палітычную сталасць і сапраўды лідэрскае разуменне абстаноўкі. Характэрна, што лідэрамі ні адзін член ЦК або кандыдат у члены ЦК, ні адзін член Рэвізійнай камісіі не падтрымаў ніякаму кучку раскольнікаў. (Працяглыя апладысменты).

Рашуча выступаючы супраць усіх агідных з'яў культа асобы, марксісты-ленініцы заўсёды прызнавалі і будуць прызнаваць аўтарытэт кіраўнікоў.

Але было б няправільна ставіць асабішым таго ці іншага кіраўніка, нека аддзяляць яго ад кіруючага калектыву, займацца праммерным яго ўскхваленнем. Гэта супярочыць прынцыпам марксізма-ленінізма. Вядома, за якой непрыязнасцю выступалі Маркс, Энгельс і Ленін супраць тых, хто займаўся ўскхваленнем іх заслуг. А вялікую ж ролю і заслугу і заснавальніцкую навуковага камунізму Маркса, Энгельса і Леніна перад рабочым класам, перад усім чалавечым проста цяжка пераацэніць. (Працяглыя апладысменты).

Сапраўдным марксізма-ленінізма глыбока чужыя паўчэньні як самаўхваляння, так і асабістага падкрэслівання, праммерна перабышчана ролі асобных дзеячоў. Для іх проста невяжальна, калі хтосьці надакучліва спрабуе аддзяліць іх, ізаляваць ад кіруючага ядра таварышаў. (Бурныя апладысменты).

Мы, камуністы, высока цнім і падтрымліваем аўтарытэт правільнага і сталага кіраўніцтва. Мы павіны ахоўваць аўтарытэт прызначаных партыяй і народам кіраўнікоў. Але кожны кіраўнік павінен разумець і дарог бок гэтай справы — ніколі не фанарыцца сваім становішчам, памятаць, што займаючы тую ці іншую пасаду, гэты чалавек выконвае толькі волю народа, якія надзяліў яго няхай самай высокай уладай, але ніколі не траціць кантроль над ім. (Апладысменты). Той кіраўнік, які забывае пра гэта, жорстка расплачываецца за такія памылкі. Я сказаў бы — расплачываецца пры жыцці, ці народ не даруе яму і пасля смерці, як гэта здарылася з асуджэннем культуры асобы Сталіна. (Апладысменты). Чалавек, які забывае аб тым, што ён абавязан выконваць волю партыі, волю народа, уласна кажучы, і нельга называць сапраўдным кіраўніком, такіх «кіраўнікоў» у нас не павіна быць ні ў партыі, ні ў дзяржаўным апарце. (Апладысменты).

Вядома, у сілу многіх прычын у руках аднаго чалавек, які займае тую ці іншую кіруючую пасаду, сконцэнтруюцца вялікая ўлада. Вылучаны партыяй і народам кіраўнік не павінен злоўжываць уладай. У дакладна з'ездзе ўжо гаварылася аб тых мерах, якія мы ажыццявілі і будзем праводзіць для таго, каб ніколі ў далейшым не дапусціліся адрадыніцкіх агідных з'яў культуры асобы. Але аднаго не агаворылі ніякімі статутнымі параграфамі — калектыўна кіраўнікоў павінен добра разумець, што нельга дапускаць такога становішча, калі які-небудзь, няхай нават самы заслужаны, аўтарытэт можа перастаць лічыцца з думкай тых, хто яго вылучыў. (Апладысменты).

Нельга, таварышы, проста немагчыма дапускаць зараджэння і развіцця такіх з'яў, калі заслужаны аўтарытэт адной асобы можа перасціць у такіх формі, калі гэты асоба ўзвіць, што ёй усё дазволена, што яна ўжо не мае патрэбы ў калектыве, у такім выпадку гэта асоба можа перастаць прыслухоўвацца да голасу іншых таварышаў, вылучаных, які і гэта асоба, да кіраўніцтва, можа пачаць падаўляць іх. Супраць гэтага рашуча выступаў наш вялікі настаўнік У. І. Ленін, і партыя заплаліла за гэта даручыў іх за тое, што не прыслушалася, у свой час, да яго мудрай парад. Будзем жа дастойнымі вучнямі Леніна і ў гэтым важным пытанні. (Бурныя, працяглыя апладысменты).

Таварышы! Больш як сто год ідзе барацьба дзвюх Ідэалогій — Ідэалогія рабочага класа, якая выражана ў марксісцкай тэорыі навуковага камунізму, і Ідэалогія эксплуатацыйнага класа, буржуазнай Ідэалогіі.

Са з'яўленнем вучэння Маркса і Энгельса рабочы клас, як самы рэвалюцыйны клас, атрымаў магучую Ідэю зброю ў барацьбе за сваё вызваленне, за рэвалюцыйнае ператварэнне грамадства, за дыктатуру пралетарыату. У першы час ідэі навуковага камунізму былі даступныя рабачым часткам рабочага класа. Ідэямі быў шліхам развіцця рэвалюцыйнага свідомасці. Паширэнне і засячэнне новых ідэй было звязана з невялікімі цяжкасцямі, таму што гэтыя ідэі кілкілі на рэвалюцыйную барацьбу за разбураенне капіталістычнага ладу, ладу жорсткай эксплуатацыі.

Гэта барацьба патрабавала ахвяр і нягод, яна кілкіла да падзвігаў у імя будучыня, якую трэба было яшчэ пабудавана на руінах капіталізму. Гэта быў заклік да суровай рэвалюцыйнай класавай барацьбы, а на такую барацьбу здольны мжыныя людзі, якія выпрацавалі ў сабе нявінасьці да эксплуатацыйнага ладу, былі поўна ўпэўненыя ў немінуа перамоце рабочага класа. На такі шлях станаўліцца лепшыя з лепшых, рэвалюцыйныя з рэвалюцыйнага і яны перамагалі, пераадолючы наймаверныя цяжкасці. (Апладысменты).

Вялікім шчасцем для рабочага класа нашай краіны было тое, што яго рэвалюцыйную барацьбу больш паўстагоддзі назад узначаліла партыя, створаная ўладзімірам Ільямом Леніным. На Другім з'ездзе партыі прынята было пераўтварыць Праграму, распрацаваную пры актывным удзеле Леніна. Галоўная задача, выстаўленая ў гэтай Праграме, заключалася ў тым, каб звернуць уладу капіталіста і намешчыкаў і ўстанавіць уладу рабочага класа, працоўнага народа.

Мне не адомлілі ад радзімы прыемнікаў, тэлеэкранаў, мы не шчырапа заглядалі ў паштовыя скрынкі — прышлі ўжо свежыя газеты! Нашы думкі, нашы позіркі скіраваны да Крамля, дзе ў цудоўным Палатэ праходзіць гістарычны XXII з'езд партыі. Зноў і зноў чытаючы даклады Мікіты Сяргеевіча Хрушчова, выступленні дэлегатаў з'езда і дарогі гэтай з'еза жывы, мы адчуваем гордасць, што жывым у вялічэй час, калі выраза відна светлая будучыня — камунізм. І яшчэ аб адным думам — з радасцю і гордасцю: якая вялікая частка быў пісьменнікам, услужыў у сваіх творах Новага Чалавека.

Толькі што я прагледзеў чарговы тэлеперадачу, прысвечаную XXII з'езду партыі. Я бачыў многа цікавага, хваляючага. І толькі тэлевізійны спектакль «Пункт апоры» не ўскхваліў мяне. Я глядзеў на галоўнага героя, гэтага паніва-брыгадзіра, сапсаванага славай, і думаў пра другога чалавека — Аляксандра Віташкевіча, з якім, здаецца, толькі ўчора размаўляў, — так і стайць ён перад імнімі вачыма. Я не збіраў пісьмі рэзюмэ аб мастацтвах і вартасцях тэлеспектакля. Хаду толькі адзначыць, што, вядома, у дні работ з'езда было б кудам больш прыемна паглядзець спектакль пра «неспаважанага наватара, бо іх «неспаважанага» пераважна большасць у жыцці. І тое, што яны яшчэ не занялі свайго, адваднана жыццёвым вярцісам месца ў некаторых творах — наша віна, наш неапаважаны доўг. Хіба не мог бы той жа Аляксандр Віташкевіч стаць героем п'есы?

Пра А. Віташкевіча многа напісана, і я не збіраўся пераказваць змест цікавых і добрых нарысаў, артыкулаў. Мясце ўскхваліваць сустрэча з гэтым чалавекам, ён з'яўляецца поўнай супрацьлегласцю таму «наватару», якога я бачыў з экранна тэлевізара. І сёння, калі А. Віташкевіч разам з іншымі дэлегатамі прымае ўдзел у рабоце XXII з'езда партыі, хочацца сказаць аб ім некалькі шліхамых слоў.

А. Віташкевіч у пазнаёміўся даўно, але шчыра кажучы, даволі наважына. Калі да гадзі наезд на старонках беларускага друку ўпершыню з'явілася яго імя, я сустрэўся з ім на заводзе. Запомнілася толькі ў ім нека на дзеньнапаздадзі XXII з'езда партыі разам з фотакорэспандэнтамі Міхаілам Траханам мы павіны былі зрабіць для «Літаратурнай газеты» фотарэпартаж «Дэлегат з'езда». Усе з кім мы ні раіліся пра кандидатуру для гэтага рэпартажу, у адным гомі называлі адно і тое ж прозвішча — Аляксандр Віташкевіч.

Я ведаў, што гадзі, якія мінулі пасля нашай першай сустрэчы, былі невяжальнымі для А. Віташкевіча. Прысвечанне званне Героя Сацыялістычнай Працы, выбранне кандыдатам у члены ЦК КПБ (а пазней — на XXV з'ездзе КПБ — у члены ЦК КПБ), сардэчнае слова, якім успомніў яго прозвішча Мікіта Сяргеевіч Хрушчов,

Пад сігнам вялікіх ідэй марксізма ў настрычкіну 1917 года працоўныя Расіі дзейнічалі сацыялістычнаму рэвалюцыю і ўзялі ўладу ў свае рукі.

Але, заваяваўшы ўладу, працоўны народ атрымаў у спадчыну разбураючы сусветнай вайны гаспадарку. Іму трэба было пераадоляваць вялікія цяжкасці і нягоды, прынесці немалыя ахвяры. Трэба было адбіць нахэсце Інтэрвентыў, падавіць унутраную контррэвалюцыю, стварыць прамысловасць, паставіць на ногі спустошаную і залупчаную сельскую гаспадарку, аднавіць транспарт, арганізаваць гандаль, пераадолець разруху і голод. Ад рабочага класа патрабавалася яснае разуменне неабходнасці самааддана працаваць у імя заўтрашняга дня, у імя будучыня.

Гэта была велімі складаная, цяжкая, але высакародная задача. І натхніць на барацьбу за яе ажыццяўленне можна было людзей, гатовых пайсці на ахвяры сёння з тым, каб стварыць лепшую будучыню для сваіх дзяцей і ўнукаў.

Наша партыя пасля ўстанавлення дыктатуры пралетарыату прыняла другую Праграму — праграму будаўніцтва сацыялізма, тваром якой быў Ленін. Вялікім вынікам выканання другой Праграмы з'явілася поўная і канчатковая перамога сацыялізма ў нашай краіне, якая стала краінай магучай прамысловасці, буйной сельскай гаспадаркі, перадавой навуцы і культуры.

Цяпер мы, таварышы, уступілі ў трэці этап вялікай барацьбы. Мы прымаем трэцюю Праграму лідэрска-прынцыпа праграму будаўніцтва камунізму. Які даўна мы пайшлі ўперад, як адрадыніцкая пяперашні ўмовы ад тых, у якіх прымаўся другая, а тым больш першая Праграма партыі.

Сацыялістычная эканоміка набрала такіх сілы, поўная такой энергіі, што мы можам з дастатковым ішчэр вышэйшні кінуць адкрыты выклік на мірнае знамяцінае саборніцтва самай магучай краіне капіталізму — Злучаным Штатам Амерыкі.

Цяпер барацьба дзвюх Ідэалогій мае зусім іншы характар, чым на зары марксізма. Ідэі навуковага сацыялізма авалодалі масамі і ператварыліся ў вялікую матэрыяльную сілу. Яны ўвабосіліся ў жыццё, працай народаў стваралася матэрыяльна-тэхнічная база новага грамадства. Барацьба са сферы толькі Ідэалогічнай перамясцілася і ў сферу матэрыяльна-вытворчасці.

Цяпер не толькі самая перадавая частка грамадства, а ў цэлым народы нашай краіны, іншыя сацыялістычныя краіны выдучы барацьбу за ажыццяўленне вялікіх Ідэалаў камунізму. Савецкі Саюз цяпер лідэрава і фігуральна штурмуе неба і ажыццяўляе ідэі камунізму, дэманструе перавагу сацыялістычнага ладу над капіталізмам. (Бурныя апладысменты).

Цяпер сацыялізм выступае не толькі як Ідэя, у імя ажыццяўлення якой партыя закл

